לילדנות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ שנה חמישית

יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

ואתחנן (תש"ו)

ו' ד – ט'.

א. ואהבת את ה' אלוקיך בכל נפשך ובכל לבבך ובכל מאדך.
רש"י ה' ד"ח ובכל מאדך החל מן "ומהו האהבה".
חובת הלבבות שער אהבת ה' פרק א': אבל מה ענין האהבה באלוקים? הוא כלות הנפש ונטותה בעצמה אל הבורא, כדי שתדבק באורו העליון; והוא שהנפש עצם רוחני, נוטה אל הדומה לה מהאישים הרוחניים ומתרחקת בטבעה מאשר הוא כנגדה מן הגופות העבות (הגופים הגשמיים הגסים)... נאד תפרוש מן העולם ומכל תענוגיו, ותבזה הגופות וכל תאותם ויפקחו עיניה מענן הסכלות באלוקים ובתורתו, ותכיר האמת מן השקר, ויגלה לפניה אמתות בוראה; וכאשר תבין גדל יכלתו ועוצם מעלתו, תכרע ותשתחוה לו ביראה ופחד ואימה, ולא תסור מזה עד אשר יבטיחנה הבורא ויסקים פחדה ומוראה, ואז תשוקה כוסה האהבה מאת האלוקים, ותתבודד בו ליחד לבבה לו ולאהבה אותו ולכסוף לו, ולא יהיה לה עסק בלתי עסק עבודתו, ולא יעבור על רעיוניה זולתו (קום דבר זולת הטם) ולא יעלה במחשבתה בלעדיו; ולא תשלח אבר מאברי גופה אלא במה שתמשך בו רצונו; ולא תחיר לשונו, כי אם בזכרו ושבחו ותהלתו מאהבה בו ומכסוף אליו; ואם ייטיב לה – חודה, ואם יענית – תסבול, ולא תוסיף עם זה (גם כסיעניה) כי אם אהבה בו ובטחון עליו; כמו שנאמר על אחז מן החסידים שהיה קם בלילה ואומר: "אלוקין הרעבתני ועירום עזבתני, ובמחשכי הלילה חושכני, ועוזך וגדולתך הורתני! אם תשרפני באש – לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך". דומה למה שאמר איוב (י"ג) הן יקטלני לו איחל.
ואל הענין הזה רמז החכם (שיר השירים א') "צרור המור דודי לי בין שדי ילין" – אעפ"י שמיצר לי ומימר לי (בין שדי ילין. וזה דומה למה שנ' (דברים ו') ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך.
רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב' הלכה א': ואל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו ולירא אותו שנ' (דברים ו') ואהבת את ה' אלוקיך ... ונ' את ה' אלוקיך תירא. והיאך היא הדרך לאהבתו וליראתו בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד (תהלים מ"ב) "צמאה נפשי לאלוקים לאל חי". וכשמחשב בדברים אלה עצמן, מיד הוא נרתע לאחוריו ויירא ויפחד וידע שהוא בריה קטנה, שפלה, אפלה, עומדת בדעת קלה מעוטת לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד (תהלים ח') "כי אראה שמיך... מה אנוש כי תזכרנו..." ולפי הדברים האלו אני מבאר כלליים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם, כמו שאמרו חכמים בענין האהבה: "...שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם".
רמב"ם הלכות תשובה פרק י' הלכה ג': וכיצד היא האהבה הראויה? הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד, כאלו חולה חולי אהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו, שוגים בה תמיד, כמו שצונו "בכל לבבך ובכל נפשך" והוא ששלמה אמר דרך משל (שיר השירים) "כי חולה אהבה אני". וכל שיר השירים משל הוא לענין זה. שם הלכה ו': דבר ידוע וברור, שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבן של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי, ויעזב כל מה שבעולם חוץ ממנה כמו שצוה ואמר (דברים ו') "בכל לבבך ובכל נפשך". אינו אוהב את הקב"ה אלא בדעת שידעהו וע"פ הדעה תהיה האהבה, אם מעט – מעט, ואם הרבה – הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו, כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכי יסודי התורה. מורה נבוכים ג' פרק כ"ח: וכבר ידעת מה שבא מחוזק המצוה באהבת ה': "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". וכבר בארנו במסכת תורה, שזאת האהבה לא תתכן אלא בהשגת המציאות כולו כפי מה שהוא ובחיבת חכמתו בו.
שד"ל: "בכל לבבך..." מאחר שראתה התורה האלוקית לדבר בלשון בני אדם ולצייר לסגיננו אלוה מתפעל ובעל כעס ורצון, אהבה ושנאה, מן הראוי שיצויר גם האדם אוהב את האל או שונא אותו, כי מי שישוה ה' לנגדו תמיד ומחשבות לבו לעשות נחת רוח לפניו ולשמור מצוותיו, זה יקרא אוהב ה'... ואין אהבת ה' מצוה גמורית, אבל היא כלל המצוות, אבל האהבה בעצמה לא יכול עליה צווי.

1. מהו מוסג "אהבה" לפי כל אחד מהנ"ל ומה ההבדל העקרוני ביניהם?
2. מהי הדרך להגיע למדרגת האהבה לפי כל אחד מהנ"ל?
3. במה שונה שד"ל במשיסתו מכל האחרים?

ב. שאלות ברש"י:

1. ד' ד"ה בכל מאדך עד ד"א. למה לא הסתפק רש"י בפרוש המלה "מאדך" והוסיף עוד "יש לך אדם...", מה תירץ בזה?
2. " " " " " ומהו האהבה. מהי הראיה שמביא רש"י מתהלים קט"ז, כיצד פסוקים אלה הנם סעד לפרושו?
3. " " " " " החל מן "ומהו האהבה" מה קשה לו ומה בא לתרץ?